

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/2 2022 s. 503-526, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

DOĞU TÜRKÇESİ KUR'ÂN TERCÜMELERİ İLE KUR'ÂN TEFSİRLERİNDE VE ALTAY DİLLERİNDE AKRABALIK ADLARININ YAPI KÖKEN VE ANLAM ÖZELLİKLERİ

Salim KÜÇÜK*

Geliş Tarihi: Ocak, 2022

Kabul Tarihi: Mayıs, 2022

Öz

Türkler, birlikte yaşamayı seven, aile geleneklerine sıkı sıkıya bağlı topluluklardan biridir. Türk kültüründe aile yalnızca anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek bir yapı değil aynı zamanda ataerkil ve geniştir. Akrabalık ilişkileri son derece sıkı olan Türklerde her akrabalık durumu için çoğunlukla farklı adlandırma yapılmış, bu da akrabalık adlarında terim çeşitliliğini arttırmış ve söz varlığını önemli ölçüde zenginleştirmiştir. Akrabalık genellikle kan akrabalığına ve evliliğe dayanır. Evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler Türkçede “hısım” olarak adlandırılmıştır. Eski Türkçeden günümüze “akrabalık” ve “hısımlık” bildiren kelimeler zaman içerisinde yeni adlandırmalara ve yeni anlamlandırmalara kavuşmuş veya alıntı kelimelerle bu alandaki söz varlığı zenginleşmiştir. Bu çalışmada Türkçenin temel söz varlığını zenginleştiren unsurlardan akrabalık adları Doğu Türkçesine ait satır altı Kur'ân tercümelere ve tefsirler kapsamında incelenmiş, akrabalık ifade eden kavramlar tespit edilerek aile içi yakınlık derecesine, babaya, anneye, evliliğe, dede veya anneanne, babaanneye göre başlıkları altında sınıflandırılarak yapı, köken ve anlam bilgisi yönünden söz varlığı özellikleri üzerinde durulmuş ve Altay dilleri ile karşılaştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Akrabalık adları, Doğu Türkçesi, Kur'ân tercümelere, Kur'ân tefsirleri, Altay dilleri.

STRUCTURE ORIGIN AND MEANING CHARACTERISTICS OF KINSHIP NAMES IN QUR'ANIC INTERPRETATIONS WITH EAST TURKIC QUR'ANIC TRANSLATIONS AND ALTAIC LANGUAGES

Abstract

Turks are one of the communities that enjoy living together and strictly tied to their family traditions. Family is not only a nuclear structure consisting of only mother, father and children, but also it is patriarchal and extended in Turkish culture. Turks who have a tight relative relations possess different names for each kind of kinship, and this situation increased the diversity of terminology in kinship names, and significantly enriched the vocabulary. Kinship is generally based on the relationship by blood and by marriage. People connected by marriage are named as ‘hısım’ in Turkish. From old Turkish to date, ‘relation’ and ‘kinship’ names have been exposed to renaming and reinterpreting in time or the vocabulary in this area flourished with loanwords. In this study, kinship names which enrich the basic Turkish

* Prof. Dr.; Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sa_kucuk@odu.edu.tr

vocabulary were analyzed within the scope of East Turkic inter linear Qur'anic translations and interpretations, notions reflecting kinship were determined and examined for vocabulary characteristics in terms of morphology, etymology and semantics after classified under the topics regarding relationship level in family, father, mother, marriage, grandfather, maternal grandmother or paternal grandmother, and compared with Altaic languages.

Keywords: Kinship names, East Turkic, Qur'anic translations, Qur'anic interpretations, Altaic languages.

Giriş

Türkçenin söz varlığı alanında zenginliklerinden biri de kan ve evlilik ilişkisine dayalı aile kavramına bağlı olarak şekillenmiş akrabalık adlarıdır (Yavuz, 2013, s. 71). “Akrabalık terimleri, birbiriyle kan ve evlilik bağı olan insanların günlük hayatta birbirlerine hitap ederken adlarının yanında, çoğu zaman ise özel adların da yerini almak suretiyle kullanılmaktadır” (Güner, 2008, s. 546).

Genel olarak Türkçede akrabalık adları eş anlamlılık, yaş, cinsiyet, birbirine yakınlık derecesi, öz veya üvey olma, kültürel yaklaşma ve gelenek, kadına ve erkeğe görelilik, baba, anne ve kardeşler tarafından oluşma, medeni durum, birden fazla akrabalık durumu, çokluk veya teklik anlamlı kullanım, yapı ve köken, yabancı ve karışık olma gibi durumlara bağlı olarak adlandırılmıştır (Emiroğlu, 2012, s. 1695). Önemli bir özellik olarak Hint-Avrupa dil ailesinde iki veya üç akrabalık adı tek bir kelime ile karşılanırken Eski ve Orta Türkçe ile günümüz Türk dillerinde *baldız*, *bacanak*, *damat*, *dünür*, *elti*, *enişte*, *gelin*, *görümce*, *güvey*, *kayın*, *kaynana*, *kaynata*, *yenge* gibi evliliğe dayalı akrabalık adları birbirinden farklı kelimelerle karşılanmıştır (Aksan, 2009, s. 66; Li, 2019, s. 428).

User (2009, s. 247-253) Orhun Türkçesindeki akrabalık adlarını iki başlık altında incelemiş ve kan akrabalığı başlığı altında *apa* ‘ecdad’, *ata* ‘baba’, *atı* ‘yeğen’, *bişük* ‘akraba’, *çıkan* ‘teyze oğlu’, *âçi* ‘ağabey; amca’, *âçü* ‘ecdad, cet, ata’, *âkâ* ‘abla’, *ini* ‘erkek kardeş’, *iniygün* ‘erkek kardeşler’, *kañ* ‘baba’, *kız* ‘kız çocuk’, *oglan* ‘oğullar’, *oglut* ‘oğullar’, *ogul* ‘evlat, çocuk’, *ög* ‘anne; üvey anne’, *siñil* ‘kız kardeş’, *taygun* ‘oğullar’, *urı* ‘oğul, erkek çocuk’, *yegän*, *yigän* ‘yeğen’ ve evliliğe dayalı akrabalık adları başlığı altında ise *käliñün* ‘gelinler’, *yurç* ‘kayınbirader’, *yutuz* ‘eş, zevce’ olmak üzere toplam 22 akrabalık adına yer vermiştir. Ercilasun’da (2011) bu döneme ait akrabalık adlarının toplam sayısı 26’dır (s. 190).

Ural-Altay dil ailesinin Altay kolunda yer alan Türkçe bu alandaki sayıca zenginliği ve çeşitliliği ile dikkati çekmektedir. Altay grubu dillerindeki akrabalık adları üzerine bilinen en kapsamlı ve en eski çalışmalardan biri eski Doğu ve Orta Türkçe sahasında Gülensoy (1974) tarafından yapılmıştır. Gülensoy bu çalışmasında Altay dillerindeki akrabalık adlarını ayrıntılı bir şekilde ele almış, kökenlerini ayrıntılı bir şekilde incelemiş, anlamlarını vermiş, hatta sözlük bölümünde ‘akraba’ manasına gelen kelimeler ile akrabalık adları ile ilgili fiillere de yer vermiştir (Gülensoy, 1974, s. 283-318).

Akrabalık adları ile ilgili tekrarlanan *aba*, *ana*, *apa*, *bala*, *ebe*, *eke*, *ene*, *içi*, *ini*, *kadaş*, *karındaş*, *kayın*, *kelin*, *kız*, *küdegü*, *oglan*, *ök*, *tagay*, *urı* gibi isim ve fiil türündeki *avlan-* (Çuv.) ‘evlenmek’ (Çuv. Sözl. 9); *beglenmek* (DLT.) ‘kadın evlenmek, koca sahibi olmak, koca edinmek’ (II, 239, 254); *eble-* (ETY.) ‘evlendirmek’ (Suci Yazıtı: 6); *ewlen-* (DLT.) ‘evlenmek’ (III, 87); *karı bol-* (ETY.) ‘ihtiyarlamak’ (Tonyukuk Yazıtı, Cenup: 56); *kayında-* (Kırg.) ‘kızı vermek için söz kesmek, nişanlamak’ (Kırg. Sözl.); *kız al-* (Kırg.) ‘kızla evlenmek’ (Kırg. Sözl.);

kudalaş- (Kırg.) ‘çocuklarını yahut akrabalarını evlendirmek suretiyle akraba olmak’ (Kırg. Sözl.); *kudanda-* (Kırg.) ‘dünür olmak’ (Kırg. Sözl.); *küyöölö-* (Kırg.) ‘nişanlı kızı nişanlı delikanlı sıfatıyla ziyaret etmek ve onun yanında geceleme’ (Kırg. Sözl.); *oğuşlan-* (DLT.) ‘aile, hısımsahibi olmak’ (I, 293); *ülen-* (Miş., Büg.) ‘evlenmek’ (Radl.); *üylön-* (Kırg.) ‘evlenmek’ (Kırg. Sözl.) gibi kelimeler bir kenara bırakılarak küçük ses bilgisine dayalı benzer yazımlar ile “akraba” manasına gelen kelimeler de dâhil edildiğinde Gülensoy’un bu çalışmasında toplam 328 akrabalık adına yer verdiği görülmektedir (Gülensoy, 1974).

Gülensoy’dan sonra Türk dillerindeki akrabalık adları üzerine en kapsamlı çalışmayı Li (2019) yapmıştır. Li (2019) yapmış olduğu çalışmada dizin kısmında sese dayalı benzer yazım ve tekrarlarla birlikte genel Türkçede 158, Altaycada 379, tarihî metinlerde toplam 691 akrabalık adı tespit etmiştir. Ancak Li (2019) çalışmasında Doğu Türkçesine ait satır altı Kur’an tercümelerinden yalnızca János Eckman’ın 1976 yılında yayınlamış olduğu *Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation* adlı çalışmasından yararlanmıştır (s. 42).

Bu çalışmada Doğu Türkçesine ait satır altı Kur’an tercümeleleri ile Kur’an tefsirlerindeki akrabalık adları Gülensoy’un (1974) akrabalık adları üzerine yapmış olduğu çalışma ve Starostin vd.’nin (2003) Türkçe, Moğolca, Mançuca, Tunguzca, Korece ve Japonca gibi Altay dilleri üzerine hazırlamış olduğu etimolojik sözlük ile karşılaştırılmıştır (bk. Tablo 1). Çalışmada Doğu Türkçesine ait 5 adet satır altı Kur’an tercümesi ile Doğu Türkçesi sahasında yapılmış 2 adet Kur’an tefsiri dikkate alınmıştır.

a. Doğu Türkçesine Ait Satır Altı Kur’an Tercümeleleri.

1. *Ryland Nüshası*: XIV. yüzyılın sonu veya XV. yüzyılın başından önce yazılmıştır. Manchester, Rylands Kitaplığı Arapça Yazmalar Bölümü No. 25-38’de bulunan Karahanlı sahasına ait nüsha üzerine Ata (2004) çalışmıştır. Nüshada *Âl-i İmrân, Nisâ, Mâ’ide, A’râf, Enfâl, Tevbe, Yûsuf, Ra’d, İbrâhim, Hicr, Nahl, Kehf, Meryem, Tâhâ, Neml, Kasas, Ankebût, Ahzâb, Sebe’, Fâtır, Yâsin, Saffât, Sâd, Zümer, Mü’min, Fussilet, Şûrâ, Zuhruf, Duhân, Câsiye, Ahkâf, Muhammed, Feth, Hucûrât, Kâf, Zâriyât, Mücâdile, Haşr, Mümtehine, Saf, Cum’a, Münâfikûn, Tegâbün, Talâk* ve *Tahrîm* surelerinin bazı ayetlerine yer verilmiştir (Ata, 2004, s. XIII; Şimşek, 2019a, s. 6).

2. *TİEM 73*: Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde bulunan ve Karahanlı sahasına ait olan nüsha üzerine Kök (2004) ve Ünlü (2004) çalışmıştır. Nüsha, toplam 451 varak olup Kur’an’ın baştan sona satır altı tercümesidir. Eserin tamamı Ünlü (2018) tarafından 8 cilt hâlinde yayınlanmıştır.

3. *Özbekistan Nüshası*: Türkçe-Farsça tercümeli satır arası bir eserdir. Özbekistan İlimler Akademisi, Ebu Reyhan el-Biruni Şarkşinashlık Enstitüsü No. 2008’de kayıtlı olan Harezmi sahasına ait nüsha üzerine Üşenmez (2010) çalışmıştır. Eser 273 varak olup, eksik bir nüshadır ve *Bakara, Âl-i İmrân, Nisâ, En’âm* ile *Mâ’ide* surelerinin bazı ayetlerinin tercümelerini kapsar (Üşenmez, 2010; Üşenmez, 2013).

4. *Harezmi / Hekimoğlu Nüshası*: XIV. yüzyıl Harezmi Türkçesi dil özelliklerini yansıtan bir nüshadır. Süleymaniye Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Camii No.2’de kayıtlı bulunan Harezmi nüshası üzerine Sağol (1993-1995-1996) çalışmıştır. Kur’an’ın baştan sonra satır altı tercümesini içerir.

5. *Harezmi/Meşhed Nüshası* [293 No.]: İran'daki Âstan-ı Quds-i Razavi Kütüphanesi'nde 293 numara ile kayıtlıdır. 361 varaklık eksik bir tercümedir. Tercüme kısmı 358 varaktır. *Sâd* suresinden başlayıp sonuna kadar olan satır altı ve tefsirli tercümesinden oluşmaktadır (Şimşek, 2019a, s. 9).

b. Doğu Türkçesine Ait Kur'ân Tefsirleri.

1. *Anonim Kur'ân Tefsiri*: Harezmi Türkçesi sahasında yazılmış XII ve XIII. yüzyıla ait 147 varaktan oluşan Kur'ân Tefsirinin tefsirli tercümesinin aslıdır. *Kehf* suresinden başlar (Usta, 2011). Leningrad'daki Asya Halkları Enstitüsü Kitaplığında Kod.332'de 2475 numara ile kayıtlı olup eser 1914 yılında Zeki Velidi Togan tarafından Türkistan'da bulunmuştur (Borovkov, 2002, s. 5). Son iki varığı ve 1b sayfası okunamayacak kadar kötü olan eserin söz varlığı üzerine Borovkov (2002) çalışmıştır.

2. *Çağatay Türkçesi Kur'ân Tefsiri*: Çağatay Türkçesinin dil özelliklerini yansıtan eserin tamamı 88 varak olup 3 sayfası boştur. *Yâsîn* suresi ile başlayıp *Nâzi'ât* suresi ile sona eren eserde sure sayısı 7'dir (Demirel, 2020, s. 25). Eser Lund Üniversitesi Kütüphanesi, Jarring Prov. 15 bölümünde kayıtlıdır (Demirel, 2020, s. 24).

IX ve X. yüzyıllarda İslâmiyet dairesi içerisine giren Türkler, İslâmiyetin kutsal kitabı olan Kur'ân'ı anlamak ve gereklerini yerine getirmek için tercüme ihtiyacı duymuş bazen de kelime kelime tercüme yoluna gitmişlerdir.

“Kur'ân'ın en eski tercüme yapımları, Karahanlı Türkçesi ile Arapça orijinal metnin hemen altına kelime kelime tercüme yapımlarıdır. Bu usulle yapılmış, Harezmi Türkçesi özellikleri gösteren nüshalar da bulunmaktadır. Doğu sahasında kullanılan bu yöntem, Anadolu'da da bir süre devam ettirilmiştir, daha sonra, bu usulle yapılan tercüme yapımlarının yerini tefsirler almıştır” (Şimşek, 2019b, s. 48).

Satır altı Kur'ân tercüme yapımlarında akrabalık adlarını karşılama, tercüme yapılan eserin kutsal olması sebebiyle müstensihi kısıtlama ve şahsi tasarrufu en aza indirmekle birlikte Türkçenin ifade gücünün ve zenginliğinin bir gereği olarak çoğunlukla Arapça kelimelere eserin yazıldığı saha ve dönemin dil özelliklerine bağlı kalarak Türkçe karşılık bulma, bazen de Arapça, Farsça vb. kelimelere aynen yer verme şeklinde gerçekleşmiştir. Ancak tercüme yapımlarında kullanılan söz varlığında yine de müellifin ve müstensihinin tasarrufu söz konusudur (Şimşek, 2019b, s. 63).

Akrabalık kavramını Eski Türkçedeki *ka 'arkadaş, hısım' (Suv. 5,7; Usp. 277; USP. 159) köküne bağlayan Gülensoy (1974, s. 301), Eski Uygurcadaki *kadın (kayın peder), *kağadaş* (akraba, hısım), *kang* (baba), *karındaş* (kardeş), *katas* (kardeş); Karahanlı Türkçesindeki *kadaş/kadaş* (kardeş, hısım), *kağın kadnağun* (kayın ve kayın babalar); Oğuz Türkçesindeki *kayın* (kardeş, hısım ve akrabalar); Kıpçak Türkçesindeki *qazın* (kayın, dünür, hısım), Memluk Kıpçakçasındaki *kardaş/karındaş*; *harəndes*; Çuvaşçadaki *kayın ana*, *kayın ata*; *karəndes*; Kırım, Koybal, Sagaycadaki *karındaş* (kardeş); Çuvaşçadaki *karındaş* (kardeş); *huñ* (kayınata), *huñaga* (karının en büyük ablası), *huñcəg* (enişte, karının en büyük kardeşi) ve *hərəndaş* (akraba) kelimelerini de aynı kökle ilişkilendirmiştir. Çince *jiā* / 'aile'; *kia* < *ka* 'aile, akraba' manasına gelmektedir (Yıldız, 2020, s. 219).

Benzer olarak satır altı Kur'ân tercüme yapımlarında ve tefsirlerde de *akraba* manasında kullanılan kelimelerin Çince kökenli *ka* < *jiā* 'aile' ile ilişkili olduğu ve bunun yanında Türkçe, Arapça ve Farsça kökenli farklı kelimelerle de karşılandıkları görülmektedir: *aguş* (Far.) 'yakın, akraba' (141b/2) (Şimşek, 2019, s. 19); *hişawand* (T. + Far.) 'akraba, hısım' (79,13) (Borovkov,

2002, s. 129); *ka* ‘akraba’ (135a/8) (Şimşek, 2019, s. 249); *kaşaşlık* ‘yakınlık, akrabalık’ (72a/5) (Şimşek, 2019, s. 251); (Ünlü, 2012, s. 375); *kap kadaş* ‘hısım, akraba’ (28,17) (Borovkov, 2002, s. 143); *kayaş* ‘akraba’ (96a/2) (Şimşek, 2019, s. 268); *kayaşlık* ‘yakınlık, akrabalık’ (158b/1) (Üşenmez, 2010, s. 452); ‘akraba’ (329a/5) (Şimşek, 2019, s. 268); *kazaş* ‘kardeş, akraba, hısım’ (13/1) (Borovkov, 2002, s. 404); *näsüb* (Ar.) ‘ilgi, bağ, münasebet’ (253r/3) (Ünlü, 2004, s. 585); *nisbet* (Ar.) ‘yakınlık, hısımlık, akrabalık’ (Üşenmez, 2010, s. 523); *rahım* (Ar.) ‘akraba’ (117b/3) (Şimşek, 2019, s. 443); *tokkkan* ‘akraba, kız kardeş ve erkek kardeşler’ (82v/12) (Demirel, 2020, s. 298); *uğuş* ‘soy, nesil’ (28/36b2) (Ata, 2004, s. 703/704); ‘nesil’ (127r/4) (Kök, 2004, s. 628); ‘millet, kabile, topluluk, aşiret, akraba, yakınlar’ (330v/6) (Ünlü, 2004, s. 701); *ulamaklık* ‘yakınlar, hısım, akraba’ (6b,10) (Borovkov, 2002, s. 285); *yağ-u-* ‘yaklaşmak’ (430r/1), *yağ-u bol-* ‘yakın olmak’ (436v/7) (Ünlü, 2004, s. 725); *yağuk* ‘akraba, hısım, yakın, yakın dost’ (26/10a/3) (Ata, 2004, s. 736); *yağukluk* ‘yakın, hısım’ (10r/3) (Kök, 2004, s. 651) *yağuglık* ‘yakın, hısım’ (Ünlü, 2004, s. 725) *yağuglıkka yağur-* (389v/8) (Ünlü, 2004, s. 725); *yak yawuk* ‘yakın, akraba’ (21r/6) (Kök, 2004, s. 651); ‘yakınlar akrabalar’ (11b,14) (Borovkov, 2002, s. 305); *yak yawuk* ‘yakın, dost’ (273b/6) (Şimşek, 2019, s. 613); *yakınrak* ‘akraba’ (146a/3) (Üşenmez, 2010, s. 639); *yawuk* ‘akraba, soy sop’ (526a/5) (Sağol, 1993, s. 1015); *yawukluk* ‘yakınlık, akrabalık’ (331v/9) (Ünlü, 2004, s. 748); (144a/3) (Üşenmez, 2010, s. 651); *yawukluk idisi* ‘yakınlık, akrabalık’ (111r/3) (Kök, 2004, s. 668); *yawukrak* ‘yakın akraba’ (48a/5) (Üşenmez, 2010, s. 651); (26a/2) (Sağol, 1993, s. 1015).

Gülensoy’un (1974) Altay dillerindeki akrabalık adları üzerine yapmış olduğu çalışmasındaki tasnife göre Doğu Türkçesi satır altı Kur’ân tercümesi ile tefsirlerdeki akrabalık adlarını şu başlıklar altında incelemek mümkündür.

A. Yapı ve Köken Bilgisi.

1. Aile İçi Yakınlık Derecesine Göre Akrabalık Adları:

Bu yapıdaki akrabalık adları genellikle basit kelimelerden oluşmuştur. *ata ana, oğlan kız, oğul kız, oğlan uşak* gibi ikileme yapısındaki adların yanı sıra *ata big, has kişiler, er kadaş, er karındaş, er uya; kız karındaş, kız uya; oğlan yegänçükler; tişi karındaş, tişi kadaş* gibi sıfat tamlaması yapısında adlandırmalara başvurulduğu ve bu tür adlandırmalarda cinsiyete dayalı olarak *er, oğlan* ve *kız* kelimelerinin temel alındığı görülmektedir.

1.1. Basit Kelime Yapısındaki Akrabalık Adları.

ana: ‘anne’ (30/7a3) (Ata, 2004, s. 216); (29r/2) (Kök, 2004, s. 246); (242v/5) (Ünlü, 2004, s. 301); ‘ana, anne’ (48a/5) (Üşenmez, 2010, s. 332); (519a/1) (Sağol, 1993, s. 518); (29b,36); (175a/1) (Şimşek, 2019a, s. 29); (Borovkov, 2002, s. 49); (22v/1) (Demirel, 2020, s. 166).

ata: ‘baba, ata, ced’ (30/46a) (Ata, 2004, s. 234); (58v5) (Kök, 2004, s. 279); (320r/2) (Ünlü, 2004, s. 340); ‘ata’ (33b/4) (Üşenmez, 2010, s. 342); ‘ata, baba’ (30a/7) (Şimşek, 2019a, s. 46); ‘baba’ (145,14) (Borovkov, 2002, s. 60).

avrat (Ar. *عورة*): ‘avrat, kadın, eş’ (101b/4) (Üşenmez, 2010, s. 343); ‘eş, zevce’ (407a/1) (Sağol, 1993, s. 538); *awrat:* ‘hanım, eş, kadın’ (139b,12) (Borovkov, 2002, s. 61).

‘ayal (Ar. *عيال*): ‘eş, hanım’ (81b,9) (Borovkov, 2002, s. 63); *‘ayâl:* ‘eş, zevce’ (11v/12) (Demirel, 2020, s. 170).

baba: ‘çocuğu olan erkek, peder’ (3r/8) (Demirel, 2020, s. 173).

birâder (Far. برادر): ‘erkek kardeş’ (14v/14) (Demirel, 2020, s. 181).

bâg: ‘bey; koca, efendi’ (400v/2) (Ünlü, 2004, s. 356).

cüft (Far. جفت): ‘eş, karı kocadan biri’ (26/86b3) (Ata, 2004, s. 308); ‘çift, eş, karı kocadan biri’ (5v/2) (Kök, 2004, s. 343); (429r/4) (Ünlü, 2004, s. 405); ‘eş, zevce’ (78b/8; 402b/1) (Sağol, 1993, s. 597); ‘koca zevç’ (518b/4) (Sağol, 1993, s. 597); ‘çift, eş, karı kocadan biri’ (156a/7) (Şimşek, 2019a, s. 130); *cuft*: ‘çift; karı koca; zevce’ (16b,15) (Borovkov, 2002, s. 92); ‘çift’ (47r/3) (Demirel, 2020, s. 191).

eçi: ‘ağabey’ (124v/5) (Kök, 2004, s. 351); ‘büyük, erkek kardeş’ (421r/7) (Ünlü, 2004, s. 413).

er: ‘erkek, koca’ (60b/9) (Borovkov, 2002, s. 108).

eke: ‘kız kardeş’ (49a/6) (Şimşek, 2019a, s. 152); *äkä* ‘büyük kız kardeş, koca veya karının kendinden büyük kız kardeşi, teyze’ (261v/3) (Ünlü, 2004: 418); ‘büyük kız kardeş, abla’ (17/16) (Borovkov, 2002, s. 103).

evlâd (Ar. اولاد): ‘bir anne veya baba için kendi oğulları veya kızları’ (50r/8) (Demirel, 2020, s. 203).

ferzend (Far. فرزند): ‘oğul, erkek çocuk’ (45v/13) (Demirel, 2020, s. 205).

hatun (Sog. hwātūn): ‘hatun, kadın’, (32/7a2) (Ata, 2004, s. 373); ‘kadın, eş’ (27r/7) (Kök, 2004, s. 383); ‘kadın, eş’ (281v/1) (Ünlü, 2004, s. 445); ‘eş, kadın; hanım, kraliçe’ (29,33) (Borovkov, 2002, s. 125); *katun*: ‘hanım, eş’ (414r/8) (Ünlü, 2004, s. 487).

içi: ‘ağabey’ (112b/3) (Şimşek, 2019a, s. 218).

ini: ‘kardeş, küçük erkek kardeş’ (30/8b3) (Ata, 2004, s. 409).

kız: ‘kız, çocuk, evlat, cariye’ (261v/2) (Ünlü, 2004, s. 517); ‘kız evlât; kız, genç kız’ (9b,20) (Borovkov, 2002, s. 165).

kisi: ‘koca’ (220b/12) (Şimşek, 2019a, s. 307).

kişi: ‘kişi, adam, insan, kimse; kadın, eş’ (243v/2) (Ünlü, 2004, s. 529).

kuñcuy (Çin. gōng zhū ‘prensese’; Li, 2019, s. 336; Yıldız 2020, s. 75): ‘hatun, kadın, eş’ (29r/8) (Kök, 2004, s. 481); ‘kadın, eş’ (307r/3) (Ünlü, 2004, s. 554).

oğul: ‘çocuk, oğlan, oğul’ (29r/2) (Kök, 2004, s. 513); ‘oğul, çocuk, evlât’ (328v1) (Ünlü, 2004, s. 589); ‘oğul, evlat’ (11a/1) (Üşenmez, 2010, s. 527); ‘çocuk, evlât’ (395a/7) (Sağol, 1993, s. 819), ‘erkek çocuk, oğul’ (39a/6) (Sağol, 1993, s. 819); *oğ(u)l*: ‘oğlan, evlat, genç erkek çocuk’ (48a/2) (Şimşek, 2019a, s. 399); ‘oğul, erkek evlât’ (39b,12) (Borovkov, 2002, s. 197); ‘cinsiyeti erkek olan evlât’ (15r/7) (Demirel, 2020, s. 268).

tîşi: ‘kadın, eş’ (317v/4) (Ünlü, 2004, s. 685); ‘zevce, eş’ (79b/2) (Sağol, 1993, s. 940); ‘dişi, kadın, hanım, eş’ (132b,25) (Borovkov, 2002, s. 268).

toğkan (< tuğgan/tuğkan/tuğkan/tuğgan/tuğkan vb. Li, 2019, s. 58) ‘akraba, kız kardeş ve erkek kardeşler’ (82v/12) (Demirel, 2020, s. 298).

uya: ‘kardeş’ (103a/3) (Sağol, 1993, s. 973); ‘erkek kardeş’ (140b/4) (Şimşek, 2019a, s. 590); ‘kardeş’ (49b,1) (Borovkov, 2002, s. 294).

vâlideyn (Ar. والدين): ‘anne baba’ (55v/9) (Demirel, 2020, s. 306).

yegän: ‘nesil, soy, torun’ (16v/2) (Kök, 2004, s. 671).

1.2. Türemiş Kelime Yapısındaki Akrabalık Adları.

ämgi (< äm + gi): ‘süt annesi’ (281v/5) (Ünlü, 2004, s. 422).

ävgi (< äv + gi): ‘kadın, eş, hanım’ (435r/7) (Ünlü, 2004, s. 435).

ävli (< äw + li): ‘hanım, eş’ (169v/9) (Kök, 2004, s. 376); (282r/9) (Ünlü, 2004, s. 435); *ivli* ‘(kadın için) eş’ (135a/8) (Şimşek, 2019a, s. 258); (17,9) (Borovkov, 2002, s. 117).

gurbatlu (< gurbat+lu): ‘eş, kadın, hanım’ (308r/5) (Ünlü, 2004, s. 441).

ka (< kâ + da): ‘kardeş’, (29/8b) (Ata, 2004, s. 416); ‘kardeş, hısım, akraba’ (83v/1) (Kök, 2004, s. 408); ‘kardeş, hısım, akraba’ (264v/5) (Ünlü, 2004, s. 478); ‘kardeş, arkadaş, dost’ (65a/1) (Şimşek, 2019a, s. 250); ‘erkek kardeş; hısım, akraba’ (18,22) (Borovkov, 2002, s. 140).

ka (< karın+da): ‘kardeş’ (33/18b2) (Ata, 2004, s. 425); (125v/8) (Kök, 2004, s. 413); (380v/2) (Ünlü, 2004, s. 484); (131a/5) (Üşenmez, 2010, s. 448); (235a/6) (Sağol, 1993, s. 700); (92a/2) (Şimşek, 2019a, s. 262); *ka* ‘erkek kardeş’ (81b,10; 79,13) (Borovkov, 2002, s. 145, 146).

o (< ogul + (a)n // oğla ‘genç’ + n, Gülensoy, 2007, s. 614): ‘oğul, erkek çocuk’ (28/11b2) (Ata, 2004, s. 539); ‘oğlan, oğul, çocuk, genç’ (426r/3) (Ünlü, 2004, s. 588); ‘evlat, çocuk’ (65b/4) (Üşenmez, 2010, s. 526); ‘çocuk, evlât’ (16b/9) (Sağol, 1993, s. 817), ‘çocuk, evlât; nesil, soy’ (52a/6) (Sağol, 1993, s. 817), ‘erkek çocuk, oğul’ (52b/2) (Sağol, 1993, s. 818); ‘oğlan, evlat, genç erkek çocuk’ (16a/7) (Şimşek, 2019a, s. 398).

ö (< ög ‘anne’ + ey, Gülensoy, 2007, s. 1003): ‘üvey, evlatlık’ (257v/7) (Ünlü, 2004, s. 608).

si (< *sing-il, Gülensoy, 2007, s. 784): ‘kız kardeş’ (256a/10) (Şimşek, 2019a, s. 477); *si*: ‘kız kardeş’ (26b,11) (Borovkov, 2002, s. 234).

ura (< ur+a-gu+t, Sertkaya, 2021, s. 27): ‘kadın, zevce’ (254a/12) (Şimşek, 2019a, s. 587); ‘eş, hanım, kadın’ (125b,4) (Borovkov, 2002, s. 290).

yegän (< yegän+çük): ‘torun, nesil, soy’ (201r/4) (Kök, 2004, s. 671).

1.3. Kelime Grubu Yapısındaki Akrabalık Adları.

1.3.1. Sıfat Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

ata *bi*: ‘baba’ (240a/10) (Şimşek, 2019a, s. 47).

er *ka*: ‘erkek kardeş (varis erkeğin)’ (59v/5) (Kök, 2004, s. 271).

er *ka*: ‘erkek kardeş’ (148b/5) (Üşenmez, 2010, s. 393); (77a/9) (Sağol, 1993, s. 621).

er *uya*: ‘erkek kardeş’ (406a/9) (Sağol, 1993, s. 621).

h *ki*: ‘aile efradı’ (118a/3) (Sağol, 1993, s. 645).

kız *ka*: ‘kız kardeş’ (224v/3) (Kök, 2004, s. 413); (152b/3) (Üşenmez, 2010, s. 466); (295b/3) (Sağol, 1993, s. 734).

kız *uya*: ‘kız kardeş’ (152b/4) (Üşenmez, 2010, s. 467); (369a/4) (Sağol, 1993, s. 734).

o *ya*: ‘erkek yeğenler’ (201r/4) (Kök, 2004, s. 514).

tişi karındaş: ‘kız kardeş’ (79r/2) (Kök, 2004, s. 413).

tişi kadas: ‘kız kardeş’ (229v/8) (Kök, 2004, s. 609).

1.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

ew halkı: ‘ev halkı, aile’ (217b/3) (Sağol, 1993, s. 625).

içi(si) oğlu: ‘yeğen’ (Şimşek, 2019a, s. 218).

1.3.3. Tekrar Grubu Yapısındaki Akrabalık Adları.

ata ana: ‘ana baba’ (26/91b2; 31/8a) (Ata, 2004, s. 234); ‘baba ve anne’ (147b/3) (Üşenmez, 2010, s. 342); ‘baba ve anne, ebeveyn’ (290b/1; 26a/2) (Sağol, 1993, s. 537); (310b/10) (Şimşek, 2019a, s. 47).

oğlan kız: ‘evlat’ (85a/5) (Şimşek, 2019a, s. 399).

oğul kız: ‘evlat’ (16a/7) (Şimşek, 2019a, s. 399).

oğlan uşak: ‘evlat’ (50a/6) (Şimşek, 2019a, s. 399).

2. Babaya Göre Akrabalık Adları:

Akrabalık adlandırmalarında babaya göre yapılan adlandırmalarda “baba” karşılığı olarak “ata” kelimesinin temel alındığı ve bu kelimeye göre *ata kaşaşı*, *ata kaşaşı kıızı*, *ata er karındaşı*, *ata ata kız karındaşı*, *kız uyası*, *ata kız karındaşı* gibi belirtisiz isim tamlaması yapısındaki adlandırmaların dışında “hala” kelimesinin *atanıñ tuğma kız karındaşı* şeklinde belirtili isim tamlaması yapısında karşılandığı görülmektedir. Günümüzde *yeğen* şeklinde karşılanan akrabalık adı ise cinsiyet ayrımlı olarak kız ve erkek yeğen karşılığı olarak *atanıñ tuğma kız karındaşı birlä tuğmuş ärkäk karındaş kızları* ve *atanıñ tuğma kız karındaşı birlä tuğmuş ärkäk karındaş kızları* şeklinde sıfat tamlaması yapısında ifade edilmiştir.

2.1. Basit Yapıdaki Akrabalık Adları.

‘amm (Ar. *عم*): ‘amca’ (33/12a3) (Ata, 2004, s. 215); (405a/3) (Sağol, 1993, s. 517).

eçi: ‘amca’ (27b,14) (Borovkov, 2002, s. 102).

2.2. Kelime Grubu Yapısındaki Akrabalık Adları.

2.2.1. Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

atanıñ tuğma kız karındaşı: ‘hala’ (61r/1) (Kök, 2004, s. 413).

2.2.2. Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

ata kaşaşı: ‘amca’ (124b/1) (Şimşek, 2019a, s. 47).

ata kaşaşı kıızı: ‘amca kıızı’ (284b/7) (Şimşek, 2019a, s. 47).

ata er karındaşı: ‘amca’ (343b/6) (Sağol, 1993, s. 537).

ata kız uyası: ‘hala’ (405a/3) (Sağol, 1993, s. 537).

ata kız karındaşı: ‘hala’ (79a/6) (Sağol, 1993, s. 537); ‘hala’ (33/12a=12b1) (Ata, 2004, s. 234); (152b/3) (Üşenmez 2010, s. 342).

2.2.3. Sıfat Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

atayızını tuğma kız karındaşı birlü tuğmuş ürkük qarındaş kızları: ‘erkek kardeş kızları, yeğen’ (61r/1) (Kök, 2004, s. 413).

atayızını tuğma kız karındaşı birlü tuğmuş tişi qarındaş kızları: ‘kız kardeş kızları, yeğen’ (61r/2) (Kök, 2004, s. 413).

3. Anneye Göre Akrabalık Adları:

Ana kelimesi odaklı yapılan akrabalık adlandırmalarında teyze kavramı *ana birlü tuğma kız karındaş* şeklinde sıfat tamlaması; *ana kız qarındaşı*, *ana kız uyası* ve *ana tişi qarındaşı* şeklinde belirtisiz isim tamlaması yapısında karşılanmıştır. Süt emzirmeye dayalı olarak oluşturulan *süt ämmäkdin tişi anaları* şeklindeki adlandırma ise sıfat tamlaması yapısındadır.

3.1. Basit Yapıdaki Akrabalık Adları.

avurta: ‘süt anne’ (50a/2) *awurta:* ‘süt anne’ (49b/4) (Şimşek, 2019a, s. 49, 50).

halü (Ar. خاله): ‘teyze, annenin kız kardeşi.’ (17,17) (Borovkov, 2002, s. 124).

3.2. Türemiş Yapıdaki Akrabalık Adları.

tağay (Çin. < tay, *tağa-y) : ‘dayıcık’ (Sertkaya, 2018, s. 100, 101, 104); (33/12b1) (Ata, 2004, s. 641); (261v/3) Ünlü, 2004, s. 647).

3.3. Kelime Grubu Yapısındaki Akrabalık Adları.

3.3.1. Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

ana er qarındaşı: ‘dayı’ (343b/7) (Sağol, 1993, s. 518).

ana er uyası: ‘dayı’ (405a/3) (Sağol, 1993, s. 518).

ana kız qarındaşı: ‘teyze’ (79a/6) (Sağol, 1993, s. 518).

ana kız uyası: ‘teyze’ (405a/4) (Sağol, 1993, s. 518).

ana tişi qarındaşı: ‘teyze’ (33/12b2) (Ata, 2004, s. 217).

3.3.2. Sıfat Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

ana birlü tuğma kız karındaş: ‘teyze’ (61r/1) (Kök, 2004, s. 413).

süt ämmäkdin tişi anaları: ‘süt anneleri’ (61r/3) (Kök 2004, s. 609).

4. Evliliğe Göre Akrabalık Adları:

Evlilik bağına dayalı olarak oluşmuş akrabalık adlarında *ögey* kelimesine dayalı olarak yapılan *ögey kız*, *ögäy yegidmä kız* ve *okunmuş oğlan* adlandırmaları ile *kayın* kelimesi ile oluşturulan *kayın ata* birer sıfat tamlamasıdır. Aynı şekilde *muşāhere kılğan tişi* adlandırması da bir sıfat tamlamasıdır. Kaynana veya kayınvalide karşılığı kullanılan *tişilerinġizning anaları* belirtili isim tamlamasıdır.

4.1. Basit Yapıdaki Akrabalık Adları.

balduz: ‘kız kardeş’ (17,16) (Borovkov, 2002, s. 69).

kayın: ‘kayın’ (257v/7) (Ünlü, 2004, s. 487).

4.2. Türemiş Yapıdaki Akrabalık Adları.

küdegü (< *küde- ‘evlenmek’ + -gü; Clauson 1972, s. 703): ‘güveyi’ (34a/9) (Sağol, 1993, s. 777); ‘enişte’ (27,1) (Borovkov, 2002, s. 184).

küyüğü: ‘damat’ (27v/7) (Kök, 2004, s. 489); *küyegü* ‘güveyi’ (339a/1) (Sağol, 1993, s. 781).

4.3. Kelime Grubu Yapısındaki Akrabalık Adları.

4.3.1. Belirtili İsim Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

tişilerinîgizning anaları: ‘kaynana, kayınvalide’ (153a/1) (Üşenmez, 2010, s. 603).

4.3.2. Sıfat Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

ögey kız: ‘üvey kız’ (153a/1) (Üşenmez, 2010, s. 537); (79a/9) (Sağol, 1993, s. 834).

ögäy yegidmü kız: ‘üvey kız’ (61r/3) (Kök, 2004, s. 449).

kayın ata: ‘kaynata’ (28b,14) (Borovkov, 2002, s. 151).

muşāhere kılgan tişi: ‘evlilik yoluyla akraba olan kadın’ (349a/7) (Sağol, 1993, s. 799).

oğunmuş oğlan: ‘evlâtlık’ (399a/3) (Sağol, 1993, s. 821).

5. Dede veya Anneanne/Babaanneye Göre Akrabalık Adları:

Dede ve büyükanne/büyükbaba gibi büyüklere dayalı olarak yapılan adlandırmalarda torun kavramı *oğlan* kelimesi merkeze alınarak *oğlan oğlanı*, *oğul oğlanları*, *oğul oğlanlar (ı)*, *oğul oğlı*, *oğul oğulları* şekillerinde belirtisiz isim tamlaması yapısında karşılanmıştır.

5.1. Basit Yapıdaki Akrabalık Adları.

sıbt (Ar. سبط): ‘torun; kabile’ (165a/7) (Sağol, 1993, s. 880).

5.2. Türemiş Yapıdaki Akrabalık Adları.

yégen (<yé(/ä/i)g ‘üst, üstün, daha iyi’ +(e)n; Gülensoy, 2007, s. 1108): ‘torun’ (27/6b3) (Ata, 2004, s. 770).

yégençük (< yégen+çük): ‘torun’ (30/67a3) (Ata, 2004, s. 770).

5.3. Kelime Grubu Yapısındaki Akrabalık Adları.

5.3.1. Belirtisiz İsim Tamlaması Yapısındaki Akrabalık Adları.

oğlan oğlanı: ‘torun’ (264a/7) (Sağol, 1993, s. 818).

oğul oğlanları: ‘torun, nesil, soy’ (42v/6) (Kök, 2004, s. 515); *oğul oğlanlar (ı)* ‘torunlar, soy sop’ (34b/3) (Üşenmez, 2010, s. 528).

oğul oğlı: ‘torun’ (315b/6) (Sağol, 1993, s. 819).

oğul oğulları: ‘torunlar, nesiller’ (262b/5) (Üşenmez, 2010, s. 528).

B. Anlam Bilgisi.

Gülensoy (1974) ve Starostin vd.nin (2003) yapmış olduğu çalışma ile karşılaştırıldığında satır altı ve tefsire dayalı Kur’ân tercümelerinde geçen toplam 23 akrabalık adının Altay dilleri ile ortak olduğu ancak ilgili araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda sözlük bölümlerinde bazı akrabalık adlarının farklı anlamlarla karşılandığı görülmektedir (Altay Dillerindeki

anlamaların verildiği sütundaki kısaltmalar için bk. Gülensoy, 1974). Tabloda Starostin vd.'ye (2003) ait sütunlarda yer alan rakamlar birden fazla anlamda karşılanan akrabalık adlarının ilgili dil ve lehçelerdeki kullanımını göstermektedir.

Tablo 1: Altay Dilleri, Tarihi ve Çağdaş Türk Lehçeleri ile Satır Altı Kur'ân Tercümelere ve Kur'ân Tefsirlerinde Ortak Akrabalık Adları

Akrabalık Adları	Altay Dilleri (Starostin vd., 2003)	Tarihi ve Çağdaş Türk Lehçeleri (Starostin vd., 2003)	Eski Doğu Türkçesi ve Orta Türkçe (Gülensoy, 1974)	Satır Altı Kur'ân Tercümelere	Kur'ân Tefsirleri
ana	* <i>éna</i> anne, büyük kızkardeş: Tung. * <i>éni</i> -; Turk. * <i>ana</i> / * <i>éne</i> ; Jpn. * <i>ánái</i> ; Kor. * <i>áni</i> . PTung. * <i>éni</i> - anne, kadın (s.510).	PTurk. * <i>ana</i> / * <i>éne</i> anne: OTurk. <i>ana</i> ~ <i>ene</i> (OUygh.) Karakh. <i>ana</i> ~ <i>ene</i> ; Tur. <i>ana</i> ; Gag. <i>ana</i> ; Az. <i>ana</i> ; Turkm. <i>ene</i> ; Sal. <i>ana</i> ; MTurk. <i>ana</i> ; Uygh. <i>ana</i> ; Krm. <i>ana</i> ; Tat. <i>ana</i> ; Bashk. <i>inä</i> ; Kirgh. <i>ene</i> ; Kaz. <i>ene</i> , <i>ana</i> ; KBalk. <i>ana</i> ; KKalp. <i>ene</i> , <i>ana</i> ; Kum. <i>ana</i> ; SUygh. <i>ana</i> ; Khak. <i>inä</i> ; Oyr. <i>ene</i> ; Tv. <i>içe</i> ; Chuv. <i>áne</i> ; Yak. <i>içe</i> ; Dolg. <i>ine</i> (s.510).	<i>anne</i> (ETY, Kemçik, Cırgak yazıtı: VI; DLT I, II, III, Kıpç. (Ettuhf.)	<i>anne</i> (Ata, 2004, s. 216; Kök, 2004, s. 246; Ünlü, 2004, s. 301); <i>ana</i> , <i>anne</i> (Üşenmez, 2010, s. 332; Sağol, 1993, s. 518; Şimşek, 2019, s. 29)	<i>anne</i> (Borovkov, 2002, s. 49; Demirel, 2020, s. 166)
ata	* <i>ét'è</i> yaşlı akraba: Tung. *(x) <i>eti</i> -; Mong. * <i>eçiğe</i> ; Turk. * <i>Ata</i> / * <i>Ete</i> ; Jpn. * <i>tata</i> , * <i>ti</i> ; Kor. * <i>atá</i> (s.523).	PTurk. * <i>Ata</i> / * <i>Ete</i> 1 baba 2 amca 3 ata: OTurk. <i>ata</i> 1 (OUygh.); Karakh. <i>ata</i> , <i>ataqi</i> 1; Tur. <i>ata</i> 3; Az. <i>ata</i> 1; Turkm. <i>ata</i> 'babanın babası'; MTurk. <i>ata</i> 1; Uzb. <i>ata</i> 1; Uygh. <i>ata</i> 1, 3; Krm. <i>ata</i> 3; Tat. <i>ata</i> , <i>eti</i> 1, <i>etkej</i> 2; Bashk. <i>ata</i> 1, 'erkek'; Kirgh. <i>ata</i> 1, 3; Kaz. <i>ata</i> 1; KBalk. <i>ata</i> 1; KKalp. <i>ata</i> 3; Kum. <i>ata</i> 1; Nogh. <i>ata</i> 1, 'erkek'; SUygh. <i>ata</i> 1; Khak. <i>ada</i> 1; Oyr. <i>ada</i> 1, 3; Tv. <i>a'da</i> 1 (s. 523).	<i>baba</i> (Uyg. U. II; Suv.) <i>baba</i> , <i>ata</i> (DLT I, II, III)	<i>baba</i> , <i>ata</i> , <i>ced</i> (Ata, 2004, s. 234; Kök, 2004, s. 279; Ünlü, 2004, s. 340); <i>ata</i> (Üşenmez, 2010, s. 342); <i>ata</i> , <i>baba</i> (Şimşek, 2019, s. 46)	<i>baba</i> (Borovkov, 2002)

baba	* <i>áp</i> 'a baba: Tung. * <i>apa</i> ; Mong. * <i>ab[uj]</i> ; Turk. * <i>apa</i> ; Kor. * <i>âpí</i> (s.310)	PTurk. * <i>apa</i> (* <i>appa</i>) baba: OTurk. <i>apa</i> (Orkh., OUygh.) 'atalar'; Karakh. <i>apa</i> 'baba, ayı' (“Kypch.”), 'ata'; Tur. <i>aba</i> ; Az. <i>aba</i> ; Turkm. <i>aba</i> ; Sal. <i>aba</i> , <i>aba, apa</i> ; Tat. <i>aba</i> ; Bashk. <i>apa</i> ; Kirgh. <i>aba</i> ; KBalk. <i>appa</i> , <i>aba</i> ; SUygh. <i>awa</i> ; Khak. <i>aba</i> ; Oyr. <i>aba</i> 'baba, ayı'; Tv. <i>ava</i> ; Chuv. <i>oba</i> 'ayı' (s. 310).	<i>baba, peder</i> (Uyg. TT. III.; EUTS)	<i>çocuğu olan erkek, peder</i> (Demirel, 2020, s. 173)
baldız	PA * <i>bāla</i> 'çocuk, genç' (PT * <i>bāla</i>): PT * <i>bāl-diř</i> 'baldız', PM * <i>bal-či-</i> <i>r</i> 'çok genç, reşit olmayan', PTM * <i>bal-</i> <i>di-</i> 'doğurmak, doğmak' (s. 181) * <i>bālu</i> erken, eski: Tung. * <i>bala-</i> ; Turk. * <i>baldır</i> ; Jpn. * <i>pūrū-</i> (s. 327).	PTurk. * <i>baldır</i> ilkbaharın başlangıcı, kuzulama dönemi: Karakh. <i>baldır</i> ; Uygh. <i>baldı(r)</i> 'geçen yıl' (s. 327).	<i>insanın kız kardeşi</i> (Kırg., Kırg. Sözl.), <i>baldız</i> (Kaz., REtym. 60)	<i>kız kardeş</i> (Borovkov, 2002, s. 69)
beg ~ bég / bąg	* <i>ēdV</i> evsahibi, koca: Tung. * <i>ed-</i> ; Mong. * <i>ežen</i> ; Turk. * <i>edi</i> (s. 493).	PTurk. * <i>edi</i> evsahibi: OTurk. <i>edi (idi)</i> (OUygh.); Karakh. <i>iđi</i> ; Tur. <i>ije, is, is</i> ; Az. <i>jijä</i> ; Turkm. <i>eje</i> ; MTurk. <i>eje</i> (yaşlı erkek), <i>ije</i> ; Uzb. <i>äjä</i> ; Krm. <i>ije, je</i> ; Tat. <i>ijä</i> ; Bashk. <i>ijä</i> ; Kirgh. <i>ē</i> ; Kaz. <i>ije</i> ; KBalk. <i>ije</i> ; KKalp. <i>ije</i> ; Kum. <i>jeje</i> ; Nogh. <i>ije</i> ; SUygh. <i>ise</i> ; Khak. <i>ē</i> ; Shr. <i>ē</i> ; Oyr. <i>ē</i> ; Tv. <i>ē</i> (< Oyr. <i>or</i> Khak.); Yak. <i>ičči</i> ; Dolg. <i>ičči</i> (s. 493).	<i>bey, koca, bey;</i> <i>evli erkek efendi</i> (DLT, I) 2004, s. 356) <i>erkek, eş,</i> <i>koca</i> (Uyg. U. III; TT. VII; EUTS)	

eçe / eçi	* <i>āčV</i> yaşlı akraba, ata: Tung. * <i>asī</i> ; Turk. * <i>āčaj</i> / * <i>ēcej</i> ; Kor. * <i>āčā</i> - (s. 271).	PTurk. * <i>āčaj</i> / * <i>ēcej</i> 1 yaşlı adam veya kadın 2 anne 3 büyükanne 4 kız kardeş (kadın) 5 anne (eğer büyükanne yaşıyorsa) 5 anne (yaşlı bir kadına hitaben) 6 hala, babanın kız kardeşi 7 büyük erkek kardeş 8 amca 9 ata 10 Baba! (Tanrıya) 11 yaşlı erkek, yaşlı adam 12 koca 13 babanın babasının genç erkek kardeşi 14 büyükbaba 15 baba: OTurk. <i>eçi</i> 7, 8 (Orkh.), <i>eči</i> 9 (Orkh., O Uygh.); Karakh. <i>eči</i> 1, <i>eči</i> 10; Tur. <i>ažu</i> , <i>eže</i> 11; Uzb. <i>oča</i> , <i>ača</i> 2, 3; Uygh. <i>ača</i> 6; Tat. <i>aža</i> , <i>aži</i> , <i>eži</i> 5, <i>azi</i> , <i>ezi</i> 11, 15; Bashk. <i>äsä</i> 2; Kirgh. <i>ačaj</i> 5, <i>aža</i> 11; Kum. <i>ažaj</i> 5, <i>ečiw</i> 6; SUygh. <i>ači</i> 4, <i>ača</i> 12, 15; Khak. <i>aža</i> 7, 8; Shr. <i>ača</i> 7, 8; Oyr. Leb. <i>aži</i> , <i>aža</i> 7, <i>ača</i> 13; Tv. <i>ača</i> 15; Tof. <i>aš'a</i> , <i>aža</i> 7, 15; Chuv. <i>aža</i> 15; Yak. <i>ehe</i> 14; Dolg. <i>ehe</i> 14 (s. 272).	<i>büyük kız kardeş</i> (DLT, I, 86 krş. eke, eze) <i>büyük kardeş</i> (ETY, Altın köl yazıtı [Alt. Ib]; Begre yazıtı; Kültigin yazıtı I D 5, II D 14, I D 25, I D 6, I D 22): <i>yaşlı kadın, hanım nine</i> (DLT, I)	<i>ağabey</i> (Kök, 2004, s. 351); <i>büyük, erkek kardeş</i> (Ünlü, 2004, s. 413)	<i>amca</i> (Borovkov, 2002, s. 102)
eke / äkä	* <i>āk'a</i> büyük erkek kardeş: Tung. * <i>akā</i> / * <i>kakā</i> ; Mong. * <i>aka</i> ; Turk. *(i) <i>āka</i> (s. 281).	PTurk. *(i) <i>āka</i> 1 büyük erkek kardeş; büyük amca; baba; büyükbaba 2 saygı ifadesi 3 yaşlı: OTurk. <i>aqa</i> 1 (OUygh., XIII yüzyılın yarısından itibaren I-t); Tur. <i>aya</i> 1, 2; Gag. <i>aya</i> 1, 2; Az. <i>aya</i> 2; Turkm. <i>āGa</i> 1;	<i>Abla</i> (ETY, Kültigin yazıtı, I Ş 9), <i>büyük kız kardeş</i> (DLT, I, III; krş. eçe, eze.), <i>hala, bibi</i> (Kıpç. Ettuhf.), <i>büyük kardeş, baba, ağa</i>	<i>kız kardeş</i> (Şimşek, 2019, s. 152)	<i>büyük kız kardeş, abla</i> (Borovkov, 2002, s. 103)

		Khal. <i>aya</i> 2; MTurk. <i>aqqa</i> 1, <i>aya</i> 1, <i>aqqa</i> 1; Uzb. <i>aya</i> 1; Uygh. <i>aya</i> 1; Krm. <i>aqqa</i> 2 (K), <i>aya</i> 2, 3 (K, T); Tat. <i>aya</i> 1, 2; Bashk. <i>ayaj</i> 1, 2; Kirgh. <i>aya</i> 1; Kaz. <i>aya</i> 1, 3; KKalp. <i>aya</i> 1, 2; Kum. <i>aya</i> 1, 2; Nogh. <i>aya</i> 1, 2; SUygh. <i>aqqa</i> 1,2, <i>qiz aya</i> ; Khak. <i>aya</i> 1 ('babanın babası'); Shr. <i>aqqa</i> 'babanın babası'; Oyr. <i>aqqa</i> 1, 2; Tv. <i>aqi</i> 1; Yak. <i>aya</i> 1 (<i>'baba'</i>), 3; Dolg. <i>aga</i> 'baba' (s. 281).	(Tar.) <i>biyüük</i> <i>kız kardeş</i> , <i>koca veya</i> <i>karının</i> <i>kendinden</i> <i>biyüük kız</i> <i>kardeşi</i> , <i>teyze</i> (Ünlü, 2004, s. 418)	
er / är	* <i>äri</i> (~ * <i>ära</i>) erkek; Mong. * <i>ere</i> ; Turk. * <i>er</i> (s. 312).	PTurk. * <i>er</i> erkek: OTurk. <i>er</i> (Orkh., OUygh.); Karakh. <i>er</i> ; Tur. <i>er</i> ; Az. <i>är</i> 'koca'; Turkm. <i>är</i> ; Sal. <i>er</i> ; Khal. <i>här</i> ; MTurk. <i>er</i> ; Uygh. <i>är</i> ; Krm. <i>er</i> ; Tat. <i>ir</i> ; Bashk. <i>ir</i> ; KBalk. <i>er</i> ; KKalp. <i>er</i> adam; Kum. <i>er</i> ; SUygh. <i>jer</i> ; Khak. <i>ir</i> ; Shr. <i>er</i> ; Oyr. <i>er</i> ; Tv. <i>er</i> ; Chuv. <i>ar</i> ; Yak. <i>er</i> ; Dolg. <i>er</i> (s. 312).	<i>erkek</i> , <i>er</i> , <i>adam</i> (DLT) <i>koca</i> , <i>erkek</i> (Kırg. Kırg. Sözl.)	<i>erkek</i> , <i>koca</i> (Borovkov, 2002, s. 108)
ini	* <i>ina</i> küçük kardeş; Tung. * <i>inan</i> ; Turk. * <i>ini</i> ; Jpn. * <i>anî</i> ; Kor. * <i>anâ</i> (s. 587).	PTurk. * <i>ini</i> küçük kardeş: OTurk. <i>ini</i> (Orkh., OUygh.); Karakh. <i>ini</i> ; Tur. <i>ini</i> ; Az. <i>ini</i> ; Turkm. <i>ini</i> ; MTurk. <i>ini</i> ; Uzb. <i>ini</i> ; Uygh. <i>ini</i> ; Tat. <i>inî</i> ; Bashk. <i>inî</i> ; Kirgh. <i>ini</i> ; Kaz. <i>inî</i> ; KKalp. <i>ini</i> ; Kum. <i>ini</i> ; Nogh. <i>ini</i> ; SUygh. <i>ini</i> , <i>inî</i> ; Oyr. <i>ini</i> , <i>in</i> ; Yak. <i>ini</i> , <i>inî</i> ; Dolg. <i>ini</i> - <i>bî</i> (s. 587).	<i>küçük kardeş</i> (ETY, Altın köl yazıtı [Alt. I. b]: 1; Begre yazıtı: 2; Kültigin yazıtı I D 6, I D 22, I C 1. II Ş 1; II D 5), <i>küçük erkek</i> <i>kardeş</i> (Kırg. Kırg. Sözl.) <i>küçük erkek</i> <i>kardeş</i> (Uyg. TT. I; DUD, URD)	<i>kardeş</i> , <i>küçük</i> <i>erkek kardeş</i> (Ata, 2004, s. 409)

kağaş	* <i>ujò</i> yakın: Tung. * <i>oji-</i> ; Turk. * <i>uja</i> ; Jpn. * <i>aja</i> (s. 1486).	PTürk. * <i>uja</i> yakın, kan akrabalığı: OTürk. <i>uja</i> (Orkh.); Karakh. <i>uja</i> ‘erkek kardeş, erkek akraba’; Turkm. <i>uja</i> ‘kız kardeş’; MTürk. <i>uja</i> ‘küçük kız kardeş’, ‘erkek kardeş’, ‘kan akrabalığı’; Tat. <i>oja</i> ‘aile, yakın’; Kirgh. <i>ujalaş</i> ‘aynı batından doğan’; KKalp. <i>ujalas</i> ‘aynı batından doğan’; Yak. <i>uja</i> ‘nesil, soy’ (s. 1486).	<i>akraba</i> (ETY, Minusinsk müzesindeki yazıt: 6) <i>kardeş gibi</i> <i>yakın olan</i> <i>hısım</i> , <i>akraba</i> (DLT, I, III)	<i>kardeş</i> (Ata, 2004, s. 416); <i>kardeş, hısım</i> , <i>akraba</i> (Kök, 2004, s. 408; Ünlü, 2004, s. 478), <i>kardeş</i> , <i>arkadaş, dost</i> (şimşek, 2019, s. 250)	<i>erkek</i> <i>kardeş</i> ; <i>hısım</i> , <i>akraba</i> (Borovkov, 2002, s. 140)
karandaş /karındaş	„	„	<i>kardeş</i> (Uyg. Alt. Gr.; EUTS), <i>erkek kardeş</i> <i>tarafından</i> <i>yeğen kız</i> (amcadan küçük olmamak şartıyla) (Kırg. Kırg. Sözl.)	<i>kardeş</i> (Ata, 2004, s. 425; Kök, 2004, s. 413; Ünlü, 2004, s. 484; Üşenmez, 2010, s. 448; Sağol, 1993, s. 700; şimşek, 2019, s. 262)	<i>erkek</i> <i>kardeş</i> (Borovkov, 2002, s. 145, 146)
kayın			<i>kardeş, hısım</i> <i>ve akraba</i> (Oğuz. T.); <i>koca yahut</i> <i>karı</i> <i>tarafından</i> <i>akraba</i> (Kırg. Kırg. Sözl.)	<i>kayın</i> (Ünlü, 2004, s. 487)	
kayın ata	* <i>et</i> ‘è yařlı akraba: Tung. *(x) <i>eti-</i> ; Mong. * <i>ečiđe</i> ; Turk. * <i>Ata</i> / * <i>Ete</i> ; Jpn. * <i>tətə</i> , * <i>ti</i> ; Kor. * <i>atá</i> (s. 523).	PTürk. * <i>ata</i> / * <i>ete</i> 1 baba 2 amca 3 ata: OTürk. <i>ata</i> 1 (OUygh.); Karakh. <i>ata</i> , <i>ataqi</i> 1; Tur. <i>ata</i> 3, <i>ede</i> 2; Az. <i>ata</i> 1; Turkm. <i>ata</i> ‘babanın babası’; MTürk. <i>ata</i> 1; Uzb. <i>ata</i> 1; Uygh. <i>ata</i> 1, 3; Krm. <i>ata</i> 3; Tat. <i>ata, eti</i> 1, <i>etkeğ</i> 2; Bashk. <i>ata</i> 1, ‘erkek’; Kirgh. <i>ata</i> 1, 3; Kaz. <i>ata</i> 1; KBalk. <i>ata</i> 1;	<i>kayınpeder</i> , <i>kaynata</i> (Kırg. Kırg. Sözl.)		<i>kaynata</i> (Borovkov, 2002, s. 151)

		KKalp. <i>ata</i> 3; Kum. <i>ata</i> 1; Nogh. <i>ata</i> 1, 'erkek'; SUygh. <i>ata</i> 1; Khak. <i>ada</i> 1; Oyr. <i>ada</i> 1, 3; Tv. <i>a'da</i> 1 (s. 523).			
kız (ğız)	* <i>gīra</i> (~-o,- u) kız, arkadaş: Tung. * <i>girkī</i> ; Turk. * <i>Kīr</i> (s. 546).	PTurk. * <i>Kīr</i> 1 kız 2 kadın: OTurk. <i>qiz</i> 1 (Orkh., OUygh.); Karakh. <i>qiz</i> 1; Tur. <i>kiz</i> 1; Gag. <i>qiz</i> 1; Az. <i>Giz</i> 1; Turkm. <i>Giz</i> 1; Sal. <i>qiz</i> 1; MTurk. <i>qiz</i> 1; Uzb. <i>qiz</i> 1; Uygh. <i>qiz</i> 1; Krm. <i>qiz</i> 1; Tat. <i>qiz</i> 1; Bashk. <i>qīd</i> 1; Kirgh. <i>qiz</i> 1; Kaz. <i>qiz</i> 1; KBalk. <i>qiz</i> 1; KKalp. <i>qiz</i> 1; Kum. <i>qiz</i> 1; Nogh. <i>qiz</i> 1; SUygh. <i>qis</i> 1; Khak. <i>xis</i> 1; Shr. <i>qis</i> 1; Oyr. <i>qis</i> 1; Tv. <i>qis</i> 1; Tof. <i>qis</i> 1; Chuv. <i>xər</i> 1, <i>xər</i> 2; Yak. <i>kīš</i> 1; Dolg. <i>kīš</i> 1 (s. 547).	<i>kız</i> (ETY, Uyug -Turan yazıtı, arka taraf-3; Kültigin yazıtı, II Ş 10, II Ş 9, I D 24), <i>kız</i> (Uyg. UST; Suv; EUTS), <i>kız, genç</i> (U, III, 53, 5; EUTS. 80) <i>kız; carıye,</i> <i>pahalı nesne,</i> <i>krş. ħız.</i> (DLT), <i>kız kardeş</i> (Kıpç. Ettuhf.), <i>kız</i> (Kırg. Kırg. Sözl.)	<i>kız çocuk,</i> <i>evlat, carıye</i> (Ünlü, 2004, s. 517)	<i>kız evlât;</i> <i>kız, genç</i> <i>kız</i> (Borovkov, 2002, s. 165)
kişi	* <i>k'iu</i> le kişi: Tung. *(x)ile (~ - ü-); Mong. * <i>kulunča</i> ; Turk. * <i>kili</i> (s. 818).	PTurk. * <i>kili</i> kişi, insan: OTurk. <i>kiši</i> (Orkh., OUygh.); Karakh. <i>kiši</i> ; Tur. <i>kiši</i> ; Gag. <i>kiši</i> ; Az. <i>kiši</i> ; Turkm. <i>kiši</i> ; Sal. <i>kiši</i> ; MTurk. <i>kiši</i> ; Uzb. <i>kiši</i> ; Uygh. <i>kiši</i> ; Krm. <i>kiši</i> ; Tat. <i>keše</i> ; Bashk. <i>keše</i> ; Kirgh. <i>kiši</i> ; Kaz. <i>kisi</i> ; KBalk. <i>kiši</i> ; KKalp. <i>kisi</i> ; Kum. <i>kiši</i> ; Nogh. <i>kisi</i> ; SUygh. <i>kisi</i> ; Khak. <i>kəzə</i> ; Shr. <i>kiži</i> ; Oyr. <i>kiži</i> ; Tv. <i>kiži</i> ; Tof. <i>kiši</i> ; Yak. <i>kihi</i> ; Dolg. <i>Kihi</i> (s. 818).	<i>Karı</i> (ETY, İhe Hüşotu yazıtı, Batı: 5, Doğu: 22)	<i>kişi, adam,</i> <i>insan, kimse;</i> <i>kadın, eş</i> (Ünlü, 2004, s. 529; Şimşek, 2019, s. 307)	
küdegü/ küdegü küyägü / küyegü	* <i>kude</i> *evliliğe dayalı	PTurk. * <i>güde</i> - 1 damat 2 konuk: OTurk. <i>küdegü</i> 1, <i>küden</i> 2	<i>güvey</i> (ETY, Uyug - Turan yazıtı, arka taraf -3),	<i>güveyi</i> (Sağol, 1993, s. 777) <i>damat</i> 184)	<i>enişte</i> (Borovkov, 2002, s. 184)

akraba:	(OUygh.);	<i>güvey</i> (Uyg.	(Kök, 2004,
Mong.	Karakh. <i>küdegü</i>	Pfahl.; TT.	s. 489);
*kuda;	1, <i>küden</i> 2; Tur.	IV; EUTS);	<i>güveyi</i>
Turk.	<i>güveji</i> 1; Gag.	<i>güvey</i> (DLT,	(Sağol,
*güde- (s.	<i>güvā</i> 1; Az. <i>gijev</i>	III)	1993,s. 781)
732).	1; Turkm. <i>gijev</i>		
	1; Sal. <i>kui</i> 1;		
	Khal. <i>kideji</i> 1;		
	MTurk. <i>küjew</i> 1;		
	Uzb. <i>kujow</i> 1;		
	Uygh. <i>küjoyul</i> 1		
	(* <i>küjō-oyul</i>);		
	Krm. <i>gijav</i> 1;		
	Tat. <i>kijāw</i> 1;		
	Bashk. <i>kejāw</i> 1;		
	Kirgh. <i>küjō</i> 1;		
	Kaz. <i>küjew</i> 1;		
	KBalk. <i>kijew</i> 1;		
	KKalp. <i>küjew</i> 1;		
	Kum. <i>gijev</i> 1;		
	Nogh. <i>kijew</i> 1;		
	SUygh. <i>kuzeyi</i> 1;		
	Khak. <i>kəzö</i> 1;		
	Shr. <i>küze</i> 1; Oyr.		
	<i>küjü</i> 1; Tv. <i>küdē</i>		
	1; Tof. <i>hüdā</i> 1;		
	Chuv. <i>kəri</i> 1;		
	Yak. <i>kütüö</i> 1;		
	Dolg. <i>kütüö</i> 1 (s.		
	732).		
oglan		<i>oğul</i> (ETY,	<i>oğul, erkek</i>
		Kültigin	<i>çocuk</i>
		yazıtı, I C 1,	(Ata, 2004, s.
		II § 1),	539);
		1. genç	<i>oğlan, oğul,</i>
		adam,	2. <i>çocuk, genç</i>
		<i>oğlan, çocuk</i>	(Ünlü, 2004,
		(Uyg. TT.	s. 588);
		IX; EUTS),	<i>evlat, çocuk</i>
		<i>oğlan, oğul</i>	(Üşenmez,
		(TT. I;	2010, s. 526);
		EUTS)	<i>çocuk, evlât</i>
		<i>çocuk,</i>	(Sağol, 1993,
		<i>çocuklar</i>	s. 817);
		(DLT)	<i>çocuk, evlât,</i>
			<i>nesil, soy</i>
			(Sağol, 1993,
			s. 817);
			<i>erkek çocuk,</i>
			<i>oğul,</i> (Sağol,
			1993, s. 818);
			<i>oğlan, evlat,</i>
			<i>genç erkek</i>
			<i>çocuk</i>
			(Şimşek,
			2019, s. 398)
ogul	* <i>iuga</i>	PTurk. * <i>ogul</i>	<i>oğul, çocuk</i>
	<i>çocuk,</i>	erkek <i>çocuk:</i>	(DLT)
	<i>oğlan:</i>	OTurk. <i>oğul</i>	<i>çocuk, oğlan,</i>
	Mong.	(Orkh., OUygh.);	<i>oğul</i> (Kök,
	* <i>öyle</i> ~	Karakh. <i>oyul;</i>	2004, s. 513);
	* <i>oyala;</i>	Tur. <i>oul;</i> Gag. <i>öl;</i>	<i>oğul, çocuk,</i>
			<i>evlât</i> (Ünlü,
			2004, s. 589);
			<i>oğul, erkek</i>
			<i>evlât</i>
			(Borovkov,
			2002, s.
			197);

	Turk. *ogul; Kor. *ahái (s. 612).	Az. <i>oyul</i> ; Turkm. <i>oyul</i> ; MTurk. <i>oyul</i> ; Uzb. <i>oyil</i> ; Uygh. <i>oyul</i> ; Krm. <i>ovul</i> ; Tat. <i>ül</i> ; Bashk. <i>ül</i> ; Kirgh. <i>ül</i> ; Kaz. <i>ül</i> ; KKalp. <i>ul</i> ; Nogh. <i>uwil</i> ; SUygh. <i>oyul</i> ; Khak. <i>oyil, öl</i> ; Oyr. <i>öl, ül</i> ; Tv. <i>öl</i> ; Chuv. <i>ivöl</i> ; Yak. <i>uol</i> ; Dolg. <i>uol</i> (s. 612).		<i>oğul, evlat</i> (Üşenmez, 2010, s. 527); <i>çocuk, evlât</i> (Sağol, 1993, s. 819); <i>erkek çocuk,</i> <i>oğul,</i> (Sağol, 1993, s. 819); <i>oğlan, evlat,</i> <i>genç erkek</i> <i>çocuk</i> (Şimşek, 2019, s. 399)	<i>cinsiyeti</i> <i>erkek olan</i> <i>evlât</i> (Demirel, 2020, s. 268)
singil / siñil	*sejji evlilik yoluyla akraba: Tung. *sejgi; Turk. *siñil; Jpn. *sai (~ sia); Kor. *sjā'ön (s. 1224).	PTurk. *siñil 1 küçük kız kardeş 2 küçük erkek kardeş; OTurk. <i>siñil</i> 1 (Orkh., OUygh.); Karakh. <i>siñil</i> 1; Turkm. <i>siñli</i> 1; Sal. <i>siñil, siñni,</i> <i>siñne</i> 1; MTurk. <i>siñil</i> 1; Uzb. <i>siñil</i> 1; Uygh. <i>siñil</i> 1; Krm. <i>siñli</i> 1; Tat. <i>siñil</i> 1; Bashk. <i>hiñli</i> 1; Kirgh. <i>siñdi</i> 1; Kaz. <i>siñli</i> 1; KKalp. <i>siñli</i> 1; Nogh. <i>siñli</i> 1; SUygh. <i>siñni</i> 1; Shr. <i>siñnim</i> 2; Chuv. <i>šñll-əm</i> 2 (s. 1224-1225).	<i>küçük kız</i> <i>kardeş,</i> <i>hemşire</i> (Uyg. Uig – Wb; Alt. Gr, Pfahl; EUTS) <i>erkeğin</i> <i>küçük kız</i> <i>kardeşi</i> (ETY, Kültigin yazıtı, I D 20)	<i>kız kardeş</i> (Şimşek, 2019, s. 477)	<i>kız kardeş</i> (Borovkov, 2002, s. 234)
tağay	*tājV kayın peder, yaşlı akraba: Tung. *dā; Turk. *dāj-; Jpn. *dia (~ *dai) (s. 1350).	PTurk. *dāj- dayı: OTurk. <i>tayaj</i> ‘annenin erkek kardeşi’ (OUygh.); Karakh. <i>tayaj</i> ‘annenin erkek kardeşi’; Tur. <i>daji</i> ; Az. <i>daji</i> ; Turkm. <i>dāji</i> ; MTurk. <i>tayaji</i> ‘annenin erkek kardeşi’; Uzb. <i>tāya</i> ; Uygh. <i>tāya</i> ; Kirgh. <i>taj, tāya</i> ; Kaz. <i>tāya</i> ; KKalp. <i>daji</i> ; Kum. <i>daji</i> ; SUygh. <i>tayij</i> ; Khak. <i>taj, taji,</i> <i>tāj</i> ; Shr. <i>taji</i> ; Oyr. <i>tāj, taj</i> ; Tv. <i>dāj</i> ; Yak. <i>tāj</i> (s. 1350).	<i>dayı</i> (DLT, III) <i>dayı</i> (Çağ. Abuşka)	<i>dayı</i> (Ata, 2004, s. 641; Ünlü, 2004, s. 647)	

tişi ~ kişi / kişi	* <i>teV</i> ? kadın: Tung. * <i>delku-</i> ; Turk. * <i>dili</i> (s. 1363).	PTurk. * <i>dili</i> 1 kadın 2 dişi: OTurk. <i>tişi</i> 1 (OUygh.); Karakh. <i>tişi</i> 1; Tur. <i>dişi</i> 1; Gag. <i>dişi</i> 1; Az. <i>dişi</i> 1; Khal. <i>tişi</i> 1; MTurk. <i>tişi</i> 1; Krm. <i>dişi, tişi</i> 1; KBalk. <i>tişi</i> 1; Kum. <i>tişi</i> 1; SUygh. <i>tese</i> 1; Khak. <i>təzə</i> 1; Shr. <i>tişi</i> 1; Oyr. <i>tişi</i> 1; Tv. <i>dişi</i> 1; Yak. <i>tihi</i> 2; Dolg. <i>tihi</i> 2 (s. 1363).	<i>kadın</i> (Uyg. Suv; H. I. 6, 21; EUTS)	<i>kadın, eş</i> (Ünlü, 2004, s. 685); <i>zevce, eş</i> (Sağol, 1993, s. 940)	<i>dişi, kadın, hanım, eş</i> (Borovkov, 2002, s. 268)
uya	* <i>ujò</i> akraba: Tung. * <i>oji-</i> ; Turk. * <i>uja</i> ; Jpn. * <i>ajà</i> (s. 1486).	PTurk. * <i>uja</i> akraba, kan akrabalıği: OTurk. <i>uja</i> (Orkh.); Karakh. <i>uja</i> ‘erkek kardeş, hısım’; Turkm. <i>uja</i> ‘kız kardeş’; MTurk. <i>uja</i> ‘küçük kız kardeş’, ‘erkek kardeş’, ‘kan akrabalıği’; Tat. <i>oja</i> ‘aile, akraba’; Kirgh. <i>ujalaş</i> ‘aynı batından doğan’; KKalp. <i>ujalas</i> ‘aynı batından doğan’; Yak. <i>uja</i> ‘soy’ (s. 1486).	<i>hısım, kardeş</i> (DLT, I, III)	<i>kardeş</i> (Sağol, 1993, s. 973); <i>erkek kardeş</i> (Şimşek, 2019, s. 590)	<i>kardeş</i> (Borovkov, 2002, s. 294)
yegân / Yégen / yigen / yigün	* <i>ñògè</i> damat, yeğen: Tung. * <i>ñög-</i> ; Mong. * <i>žeye</i> ; Turk. * <i>jEgin</i> ; Jpn. * <i>mukuá</i> (s. 1014).	PTurk. * <i>jEgin</i> yeğen: OTurk. <i>jegen, jegin</i> (OUygh.); Tur. <i>jēn, jegen, jejen</i> ; Turkm. <i>jegen</i> ; MTurk. <i>jeken</i> , <i>jegen</i> ; Uzb. <i>žijän</i> ; Tat. <i>žijen</i> ; Bashk. <i>jejän</i> ; Kirgh. <i>žēn</i> ; Kaz. <i>žijen</i> ; KKalp. <i>žijen</i> ; Nogh. <i>jijen</i> ; SUygh. <i>jegen</i> ; Khak. <i>čēn</i> ; Shr. <i>čēn</i> ; Oyr. <i>jēn, dēn</i> ; Tv. <i>čēn</i> ; Yak. <i>sien</i> (s. 1014).	<i>yeğen</i> (ETY, Şine – Usu yazıtı, Batı: 8; Suci yazıtı 8) <i>yeğen</i> (Uyg., USp; EUTS)	<i>nesil, soy, torun</i> (Kök, 2004, s. 671) <i>torun</i> (Ata, 2004, s. 770)	

Eski Uygurcadan itibaren kullanılan *baldıız* kelimesi Clauson (1972, s. 334) tarafından ‘karının küçük kız kardeşi’ ‘a man’s wife’s younger sister’ şeklinde adlandırılmış olup, Borovkov (2002) tarafından ‘kız kardeş’ şeklinde yanlış ve eksik karşılanmıştır. Li’ye (2019, s. 30) göre

Clauson Kazakça *baldız* kelimesini anlamlandırırken H. Mahmudov ile G. Musabayev'in 1954 yılında yayımladıkları *Kazahsko-Russkiy Slovar*'ın 68. sayfasında yer alan *baldız* kelimesinin 'küçük kız kardeş' hatta 'kayınbirader' anlamına geldiğini yazmakla yanılmıştır. Çünkü söz konusu Rusça sözlükte kelime "1. karının küçük öz kız kardeşi veya yaşça küçük kadın akrabası; 2. kayınbirader (karının erkek kardeşi)" anlamları ile açıklanmıştır. 'Büyük bir olasılıkla Clauson, bu basit Rusça açıklamayı '1. küçük öz kız kardeş veya karının yaşça küçük kadın akrabası; 2. kayınbirader (karının erkek kardeşi)' olarak yanlış anlamıştır" (Li, 2019, s. 30).

Tabloda yer alan ortak akrabalık adlarından, *eçi* Eski Türkçede 'büyük kardeş' olarak karşılanmakla birlikte cinsiyet örtülüdür. Kavram, DLT'de (I, 87) Barsganca 'yaşlı kadın, hanım nine' Kur'ân tefsirinde ise (Borovkov, 2002) 'amca' olarak anlamlandırılmıştır. Satır altı Kur'ân tercümelelerinde kavrama 'ağabey' (Kök, 2004) ve 'büyük, erkek kardeş' (Ünlü, 2004) karşılıkları verilmiştir. DLT'de geçen *eçe* 'büyük kız kardeş' (I, 86) Barsganca olarak nitelenen 'yaşlı kadın, hanım nine' ile cinsiyet olarak örtüşmektedir. Ancak, Türkiye Türkçesi ağızlarında *ece* (I) '1. Büyük kardeş, 2. Baba, 3. Amca, 4. Erkek kardeş, 5. Abla, büyük kız kardeş, 6. Yenge, 7. Babanne, 8. Kadın, 9. Arkadaş, samimi arkadaş, 10. Ağa, 11. Aksakallı ihtiyar, 12. Hala çocuğu'; *ece* (III) 'güzel kadın'; *eci* '1. Abla, büyük kız kardeş, 2. Büyükanne, 3. Büyük kardeş, 4. Yenge, 5. Saygıya yaraşır kadın (TDK, 2009, s. 1659-1661) ve *ici* (I) '1. Baba, 2. Kız kardeş, abla, 3. Kardeş' (TDK, 2009, s. 2504) şeklinde anlamlandırılmıştır. Ayrıca Gümüşhane ağızında *ici* kelimesi evli kadının kocasından yaşça küçük kayına yönelik kullandığı bir hitap şekli olarak bugün de yaşamaktadır (Kaynak kişi: Fatma Küçük; Yaşı: 76; Doğum yeri: Gümüşhane, Şiran, Yeşilbük beldesi; Öğrenim durumu: Okuryazar değil). Kelime bugün Türkiye Türkçesi ağızlarında *ede*, *ece*, *ecem*, *eci*, *ecim*, *eçe*, *eçi* ve *edi* şekillerinde kullanılmaktadır (Gülensoy, 2007, s. 318).

Eski Türkçede yazılı belgelerde 'küçük kardeş', 'küçük erkek kardeş' ve Kırgız Türkçesinde 'küçük erkek kardeş' ve satır altı Kur'ân tercümesinde (Ata, 2004) 'kardeş, küçük erkek kardeş' için *ini* kelimesinin kullanılması ve yine Türkiye Türkçesi ağızlarında *ini* (I) kelimesinin '1. Kayınbirader, 2. Kocanın kız kardeşi, görümce' (TDK, 2009, s. 2544) manasında kullanılması Türkiye Türkçesi veya daha önceki dönemlerdeki kullanımların kadın ve erkek için ortak olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim Tekin (1960: 289) *aça* ~ *eçe* kelimesinin Türkçede genellikle 'yaşça büyük kardeş, ağabey, abla' manaları ile kullanıldığını belirtmektedir. "Bu kelime bugünkü Türk dil ve lehçelerinde *aça*, *aca*, *eçe*, *ece* gibi çeşitli söylenişlerle daha çok 'abla, anne, yaşlı kadın' manalarında kullanılmaktadır. Bununla beraber bazı lehçelerde 'ağabey, büyük erkek kardeş' manası ile de yaşamaktadır" (Tekin, 1960, s. 290).

Sonuç

1. Doğu Türkçesine ait satır altı Kur'ân tercümeleleri ile Kur'ân tefsirlerindeki kelimeler yapı bakımından genellikle basit, türemiş ve söz dizimi yönünden kelime grubu yapısındadırlar.

2. Kelime grubu yapısındaki akrabalık adları belirtili ve belirtisiz isim tamlaması, sıfat tamlaması ve tekrar grubu yapısındadırlar. Nitekim günümüz çağdaş Türk lehçelerinden Altay Türkçesinde de bu tür akrabalık adları kullanılmaktadır: *Adamniñ adazı* 'babanın babası, dede', *anamniñ adazı* 'annenin babası, dede', *ağa karındaş* 'ağabey', *kiçü qarındaş* 'küçük erkek kardeş', *palazımın palazı* 'torun', *ada ene* 'aile, ebeveyn, anne baba' gibi (Dilek, 2008, s. 548, 550, 560).

3. Altay dillerine nazaran satır altı Kur'ân tercümelere ile tefsirlerdeki akrabalık adları sayıca az olup çeşitlilik yönünden de sınırlıdır.

4. *ämgi, ävgük, äwliüg, gurbatluq, qarındaş; ata big* gibi adlandırmalar Türkçenin türetme gücünü göstermeleri yönünden önemlidir.

5. Akrabalık adlarında cinsiyete dayalı olarak *er* (er kadas, er qarındaş, er uya), *kız* (kız qarındaş, kız uya), *oqlan* (oqlan kız; oqlan oqlanı, oqlan yegänçükler), *oqlul* (oqlul kız; oqlul oqlanları, oqlul oqlanlar, oqlul oqlı, oqlul oqlulları), *tişi* (tişi qarındaş, tişi kadas, tişilerinizingning anaları); aile içi ilişkilere dayalı olarak ise *ata* (ata kadası, ata kadası kız, ata er qarındaş, ata kız uyası, ata kız qarındaş), *ana* (ana er qarındaş, ana er uyası, ana kız qarındaş, ana kız uyası, ana tişi qarındaş, ana birlä tuğma kız qarındaş) kelimelerinin temel alındığı ve akrabalık adlarının bu kelimelere göre şekillendirildiği görülmektedir.

6. Erkek kardeşin kızları yani kız yeğenler (*atañızniñ tuğma kız qarındaş birlä tuğmış ärkäk qarındaş kızları*) ile kız kardeşin kızları yani kız yeğenler (*atañızniñ tuğma kız qarındaş birlä tuğmış ärkäk qarındaş kızları*) akrabalık adları, satır altı Kur'ân tercümelerinde söz dizimi yönünden en uzun kavramlaştırılan akrabalık adları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramları günümüz Türkiye Türkçesinde de daha kısa ifade etme imkânı yoktur.

7. Kur'ân tercüme ve tefsirlerinde 'kadın' *avrat*, 'ayal, cüft, hatun, tişi, urağut, ävgük, äwliük, gurbatluq; 'evlât' *oqlan kız, oqlul kız, oqlan uşak; 'amca' 'amm, eci, ata kadası, ata er qarındaş; 'hala' ata kız uyası, ata kız qarındaş; 'dayı' ana er qarındaş, ana er uyası; 'teyze' ana kız qarındaş, ana kız uyası, ana tişi qarındaş, ana birlä tuğma kız qarındaş; 'torun' oqlan oqlanı, oqlul oqlanları, oqlul oqlanlar, oqlul oqlu, oqlul oqlulları, sıbt, yeğen, yeğençük* gibi birden fazla kelime ile karşılanmıştır.

8. Arapça *avrat*, 'amm, 'ayal, evlâd, halâ, sıbt, vâlideyn; Farsça *birâder, cüft, ferzend*; Soğdça *hatun* ve Çince *kunçuy* gibi akrabalık adlarının tercümelere birebir karşılandıkları görülmektedir.

9. Kur'ân tercüme ve tefsirlerinde akrabalık adlarından *ana, ata, baba, beg / bég / bæg, er / är, ini, kadas, qarındaş, qarandaş, kayın, kayın ata, kız, küdegü / küdegü, küyägü/küyegü, oqlan, oqlul, singil / siñil, tağay, tişi, uya* ve *yegân, yeğen, yigen/yigen/yigün* kelimelerinde anlam yönünden herhangi bir değişim söz konusu değildir.

10. Türkçenin temel söz varlığı içerisinde yer alan akrabalık adları geçmişten günümüze ses bilgisi, şekil bilgisi, kelime bilgisi, anlam bilgisi, söz dizimi (kelime grubu yapısındaki adlar) gibi yönlerden değişime uğrayarak şekillenmiş, hatta zaman içerisinde kelime ölümüne uğramıştır.

Kısaltmalar

Ar. Arapça, **Az.** Azerbaycan Türkçesi. **Bashk.** Başkurt Türkçesi. **Chul.** Şor Türkçesi Çulum Ağzı. **Chuv.** Çuvaş Türkçesi. **Çin.** Çince. **DLT** Dîvânü Lûgati't-Türk. **Dolg.** Dolgan Türkçesi. **Far.** Farsça. **Gag.** Gagavuz Türkçesi. **Japon.** Japonca. **K.** Karayim Türkçesi Kırım Ağzı. **Karakh.** Karahanlı Türkçesi. **Kaz.** Kazak Türkçesi. **KBalk.** Karaçay-Balkar Türkçesi. **Khak.** Hakas Türkçesi. **Kirgh.** Kırgız Türkçesi. **KKalp.** Kara Kalpak Türkçesi. **Kor.** Korece. **Krm.** Karayim Türkçesi. **Kum.** Kuman Türkçesi. **Kypch.** Kıpçak Türkçesi. **Leb.** Oyrot Türkçesi Lebedi ağzı. **Mong.** Moğolca. **MTürk.** Tarihi Türk Lehçeleri **Nogh.** Nogay Türkçesi. **Orkh.** Orhun Türkçesi. **OTürk.** Eski Türk Lehçeleri. **Ouygh.** Eski Uygur Türkçesi. **Oyr.** Oyrot

Türkçesi. **PA** Proto Altay Dilleri. **PM** Proto Moğol Dilleri. **PTM** Proto Tunguz-Mançu. **PTung**. Proto Tunguzca. **PT**, **PTurk**. Proto Türk Dilleri. **Sal**. Salur Türkçesi. **Shr**. Sahra-Uygur Türkçesi. **Sog**. Soğdca. **SUygh**. Sarı Uygur Türkçesi. **T**. Karayim Türkçesi Trakai ağzı. **Tat**. Tatar Türkçesi. **TDK** Türk Dil Kurumu. **TİEM** Türk ve İslâm Eserleri Müzesi. **Tof**. Tofa Türkçesi. **Tung**. Tunguzca. **Tur**. Türkiye Türkçesi. **Turk**. Türk Dilleri. **Turkm**. Türkmen Türkçesi. **Tv**. Tuva Türkçesi. **Uygh**. Yeni Uygur Türkçesi. **Uzb**. Özbek Türkçesi. **Yak**. Yakut Türkçesi.

Kaynaklar

- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ata, A. (2004). *Karahanlı Türkçesinde ilk Kur'ân tercümesi (Rylands nüshası, giriş-metin-notlar-dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Borovkov, A. K. (2002). *Orta Asya'da bulunmuş Kur'ân tefsirinin söz varlığı (XII-XIII. yüzyıllar)*. Çev. Halil İbrahim Usta, Ebulfez Amanoğlu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford: Clarendon Press.
- Demirel, E. (2020). *Çağatay Türkçesi Kur'ân tefsiri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Dilek, F. G. (2008). Altay Türklerinde akrabalık. *Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*. ed. Ekrem Arıkoğlu. Ankara: Akçağ Yayınları. 541-563.
- Emiroğlu, S. (2012). Türkçe sözlükteki akrabalık adlarının tasnifi. *Turkish studies international periodical for the languages literature and history of Turkish or Turkic*. Volume 7/4. Fall 2012, 1691-1710.
- Ercilasun, A. B. (2011). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gülensoy, T. (1974). *Altay dillerindeki akrabalık adları üzerine notlar*. *TDAY-Belleten*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (21-22) 283-318.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kök, A. (2004). *Karahanlı Türkçesi satır-arası Kur'ân tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) giriş-inceleme-metin-dizin*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Li, Y.S. (2019). *Türk dillerinde akrabalık adları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağol, G. (1993). *Harezmi Türkçesi satır arası Kur'ân tercümesi giriş-metin-sözlük*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Sağol, G. (1993-1995-1996). *An inter-linear translation of the Qur'an into Khwarazm Turkish. Introduction, text, glossary and facsimile. Part I: Introduction and text*. Harvard, 1993. XL – 369 s.; *Part II: Glossary*. Harvard, 1995, XXIII - 310 s., *Part III: Facsimile of the MS Süleymaniye library Hekimoğlu Ali Paşa No. 2; Section One: 1b-300b*. Harvard, 1996. 229 s.; *Section Two: 301a-587b*. Harvard, 1996. s.303-594.
- Sertkaya, O. F. (2018). *Kelime dağarcığımızdan etimoloji araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sertkaya, O. F. (2021). Ur ~ urug “tohum”, urı “erkek”, uragut “kadın” ve “avrat” kelimeleri üzerine. *Türk Dili*. Aralık. (<https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Osman->

- Fikri-Sertkaya-_-UR-URUG %e2%80%9cTOHUM%e2%80%9d-_-5-1.pdf (Erişim Tarihi: 18/12/2021)
- Strarostin, S. A., Dybo, A.V., Mudrak, O. A. (2003). *An etymological dictionary of Altaic languages*. Leiden: Brill Publisher.
- Şimşek, Y. (2019a). *Harezm Türkçesi Kur'an tercümesi (Meşhed nüshası [293 No.], giriş-metin-dizin) 1-2*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şimşek, Y. (2019b). Satırarası Türkçe Kur'an tercümelerinin birbiri ile ilgisi ve tasnifi üzerine. *Gazi Türkiyat*. (24), 47-65.
- TDK (2009). *Derleme sözlüğü III, IV*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (1960). Amca ve teyze kelimeleri hakkında. *TDAY-Belleten*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 283-294.
- User, H. Ş. (2009). *Köktürk ve Ötüken Uygur kağanlığı yazıtları söz varlığı incelemesi*. Konya: Kömen Yayınları.
- Usta, H. İ. (2011). *Orta Asya Kur'an tefsiri (metin-ıtkıbasım)*. Ankara: Poyraz Ofset Matbaacılık.
- Ünlü, S. (2004). *Karahanlı Türkçesi satır-arası Kur'an tercümesi (TIEM 235v/3-450r/7) (giriş-metin-inceleme-analitik dizin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünlü, S. (2012). *Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an tercümeleeri sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ünlü, S. (2018). *Karahanlı Türkçesi ilk Türkçe satır-altı transkribeli Kur'an tercümesi. TIEM 73 (8 Cilt)*. Konya: Selçuklu Belediyesi Yayınları.
- Üşenmez, E. (2010). *Eski Kur'an tercümelerinden Özbekistan nüshası üzerine dil incelemesi (giriş-inceleme-metin-sözlük-ekler dizini)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üşenmez, E. (2013). *Türkçe ilk Kur'an tercümelerinden Özbekistan nüshası satır arası Türkçe - Farsça tercümeli (giriş-inceleme-metin-sözlük-ekler dizini-ıtkıbasım)*. Ankara: Akademik Kitaplar.
- Yavuz, S. (2013). Türkiye Türkçesi ağızlarında akrabalık adları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 23(2) 71-91.
- Yıldız, H. (2020). *Maniheist Uygur metinlerinde Çince alıntılar, etimolojik, leksik ve tematik incelemeler*. Erzurum: Fenomen.

Extended Abstract

In Turkish societies, kin relations have preserved their importance from past to present, and this situation has also reflected positively on the vocabulary. Turks who have a tight relative relations possess different names for each kind of kinship, and this situation increased the diversity of terminology in kinship names, and significantly enriched the vocabulary. Different namings for kinship; "akrabalık" and "hısımlık" has also brought about a variety of terms. Therefore, linguists have made some studies to reveal and analyze the vocabulary in this field, to classify and compare the concepts of kinship.

In the studies on kinship names, kinship names are classified according to synonymy, age, gender, degree of closeness, kinship by birth or law, cultural convergence and tradition, gender relevance, being a nuclear family, martial status, multiple kinship relations, plural or singular use, structure and origin, and being foreign (Emiroğlu, 2012). The most detailed study in this literature regarding Altaic languages was conducted by Gülensoy (1974). In Gülensoy's (1974) study, the total number of kinship names were 328,

excluding repeated nouns and verbs and including similar spellings based on small phonetics and words standing for “akraba”.

After Gülensoy (1974), Li (2019) conducted the most detailed study on kinship names in Turkic languages. However, in Li (2019)’s study, only the study named “Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation” was put into account regarding interlinear Kor’an translation, and tafsir-type studies weren’t included.

In Turkish culture, people who are related by birth are defined as “akraba”, while people related by marriage are called “hısım”. Therefore, “akrabalık” and “hısımlık” names have been used since Old Turkish times until now and has been exposed to renaming over time or the vocabulary in this field has been enriched with borrowed words.

In this study, 5 interlinear Kor’an translation studies (Ryland, TİEM 73, Özbekistan Nüshası, Harezmi / Hekimoğlu Nüshası, Harezmi / Meşhed Nüshası) regarding Eastern Turkish, and 2 tafsir on Kor’an (Anonim Kur’ân Tefsiri, Çağatay Türkçesi Kur’ân Tefsiri) regarding Eastern Turkish were examined and evaluated in terms of structure, origin and semantics in comparison to Gülensoy (1974)’s study “Altay Dillerindeki Akrabalık Üzerine Notlar”. In the study, it was determined that a total of 94 kinship names were included in the interlinear Kor’an translation and tafsir studies belonging Eastern Turkish. The detected vocabulary was analyzed under the titles of Gülensoy (1974)’s study; according to the degree of kinship in the family, according to father, mother, marriage grandfather or grandmother in terms of simple, derived and compound words regarding the structure and origin.

In the analysis made in terms of semantics, the vocabulary based on kinship names were examined in terms of common vocabulary with Altaic languages (Starostin etc., 2003), 23 kinship names whose commonality was determined were shown in a table and their meanings and sources were given.

Accordingly, the words in the interlinear Kor’an translations and Kor’an tafsir belonging to Eastern Turkish are generally simple and derived in terms of structure, and they are in the structure of compound words in terms of syntax. Kinship names in the form of compound words are usually in the structure of definite and indefinite noun clauses, adjective clauses and repetition groups. As a matter of fact, these features identified in the study are also seen in contemporary Turkish dialects.

Compared to Altaic languages, kinship names in the interlinear Kor’an translations and Kor’an tafsir studies are limited in number as well as in diversity. It is seen that in the kinship names in the interlinear Kor’an translations and Kor’an tafsir studies, the terms “er”, “kız”, “oğlan”, “oğul” and “tişi” based on gender and, terms “ana” and “ata” based on family relations are taken as criteria and the namings are made according to these. More than one kinship term has been used for kinship names such as *woman, child, uncle, aunt and grandchild* in translation and tafsir studies. In terms of origin, although words of Turkish origin are generally chosen, it is observed that words borrowed from languages such as *Arabic, Persian, Sogdian and Chinese* are included in translations and tafsir.

As a result, kinship names, which are in the basic vocabulary of Turkish, have undergone minor changes in terms of sound, shape, vocabulary, semantics and syntax from past to present, continued their development accordingly and even suffered the death of words.